

FOLK OG LAND

Nr. 20 - 4. årg.

Lørdag 4. Juni 1955

Løssalg 50 øre

Kjetterske tanker om nøytralitet

Av

Arne Bang Andersen

Vi tar oss den frihet å gjengi denne artikkel etter 1ste Mai. De spørsmål som blir belyst er av vidtrekkende betydning for det norske folk og burde derfor leses av det bredest mulige publikum over alt i landet.

Flere av de forhold Bang Andersen berører har i beklagelig, ja tåpelig utstrekning vært tabu i mange år. Det tjener derfor Bang Andersen til ære at han tar spørsmålene opp, og 1ste Mai skal ha honnør for den utviste åpenhet, et gledelig tegn innen norsk dagspresse.

Bang Andersen skriver:

I egenskap av bokanmelder i 1ste Mai har det falt i min lodd å anmelde en hel del historiske verk, som kaster nytt lys over begivenhetene den 9. april 1940 og i sin særdeleshet til forspillet til disse begivenheter. I samband med 15 års dagen for denne skjebnesvangre dato gjorde jeg meg en del refleksjoner på grunnlag av disse opplysninger i form av en avisartikkel. Disse refleksjoner later til å ha krav på atskillig oppmerksomhet, siden 1ste Mai har funnet det umaken verd å behandle dem redaksjonelt.

Også Aftenbladet har rykket ut med en redaksjonell artikkel, idet bladet «ser at det er noen som begynner å sysle med tanken om ikke Norge kunne være nøytralt og la andre land som har lyst til å

slå hverandre ihjel, få gjøre det i fred».

Så rart det kan høres ut i dag var det nettopp den tanken både 1ste Mai og Arbeiderbladet syslet med før 9. april 1940.

I dag er tonen en helt annen. I 1ste Mai heter det:

«Vi har opplevd nazismen på nært hold og vi har opplevd at en stormaktsblokk befridde oss og hele verden fra truselen om å bli innlemmet i det storgermanske riket. Etter det er vi ikke i stand til å opparbeide noen indignasjon overfor engelskmennene fordi de kunne tenke seg muligheten av å okkupere Norge for å kunne stå sterkere overfor Nazi-Tyskland».

Til dette er å si at vi nå vet at britenes politikk gikk ut på å føre krigen over på andre

fronter fra stillingskrigen i Frankrike. For å fremme sine planer ville de allierte ved minelegging langs norskekysten og besettelse av flere havnebyer, deriblant Stavanger, søke å fremprovosere et tysk motstøt. Når dette kom, beregnet de allierte å sette inn nye tropper og dermed gjøre et vennligsinnet land til en ny krigsskueplass, der de regnet med å trekke det lengste strå. At de har misregnet seg er en annen sak.

I motsetning til 1ste Mais redaktør synes jeg disse planene er umoralske, kyniske, folkerettsstridige og i høy grad egnede til å opparbeide min moralske indignasjon.

Det er rett nok at de allierte befridde oss etter fem års okkupasjon. Men først etter å

Forts. side 4

**Hvem har
ansvaret
for telegrafver-
kets tariffer
og metoder?**

Eller hva ville en si om det ble forlangt brupenger på ei bru som var bygget og betalt for 50 år siden?

**Det tegner til
stormakts-
møte
18. - 21. juli**

**Heime
og ute**

— Storfunn av uran er hittil ikke gjort i Norge.

— Lambertseterbanen blir ferdig nyttår 1957.

— Milton Eisenhower er rektor ved Pennsylvania universitet.

— Hans bror, presidenten, bruker ham ofte som rådgiver.

— Leninprisen er gitt til forfatteren Mikhail Sjolokov.

— Det vra han som skrev «Stille flyter Don».

— Gausdal skal få naturpark på 3000 mål.

— Meisdalshagen akter å fratre etter høstens valg.

— Han har ordnet opp med Nordbø: Tømmerkonflikten og

Det blir vanskeligere med nye byggelån

Tilstramningen på pengemarkedet i de siste måneder begynner nå også å få følelige virkninger for boligbyggingen. Staten har som kjent gjennomført en innskrenking i Husbankens lånevirksomhet, og nå har banker, forsikringsselskaper og kredittforeninger på grunn av knapphet på utlånsmidler begynt å si nei til flere som har søkt om pantelån.

De prominente er fritatt for mobilisering

Det norske folk er søkt innbilt at vi har alminnelig verneplikt! Mon det?

Foreløpig kan følgende fritatte nevnes:

Gruppe I: Blant andre, alle stortingsmenn Regjering

år i fast stilling og direktører og sjefer for en rekke etater er videre fritatt for å møte ved mobilisering.

Hva alle bør vite om den
7. juni
for 50 år siden

Alt på det overordentlige storting i 1814 var det framme forslag om eget norsk konsulatvesen. Dette forslag ble forkastet, nærmest av økonomiske grunner, og det ble i stedet bestemt at de svenske konsuler skulle fungere også for Norge. Men etter hvert som landets skipsfart og handel vokste og fikk stadig større betydning for landets økonomiske liv, ble denne ordning funnet mindre tilfreds-

i Husbankens lånevirkksomhet, og nå har banker, forsikringselskaper og kredittforeninger på grunn av knapphet på utlånsmidler begynt å si nei til flere som har søkt om pantelån.

De prominente er fritatt for mobilisering

Det norske folk er søkt innbilt at vi har alminnelig verneplikt! Mon det?

Vi tror ikke at man er oppmerksom på hvor mange av våre veltalende patrioter det er som er fritatt for å møte frem ved mobilisering etter de nye regler av 1952. Vi anmoder en ekspert i disse regler å gi Folk og Lands lesere en utførlig fortegnelse!

Foreløbig kan følgende fritatte nevnes:

Gruppe I: Blant andre, alle stortingsmenn, Regjeringens medlemmer, Høyesteretts faste medlemmer, samt andre innen domstoler og rettsvesen, alle geistlige embetsmenn og alle som er fast ansatt i utenriksrepresentasjonen, alle brannsjefer i haldagsstilling og alle politimestre er fritatt. Likeledes alt sivilforsvarspersonell over 32

år i fast stilling og direktører og sjefer for en rekke etater er videre fritatt for å møte ved mobilisering.

Gruppe II: Blant andre er følgende fritatt:

Alt befal i sivilforsvaret til og med kompanisjef over 32 år, rådmenn, forretningsførere for fylkesforsyningsnemnder, fylkeskontorsjefer, lensmenn, brannsjefer i byer og tettbebyggelser med mer

Fortsettes inne i bladet.

Hvem har ansvaret for at offentlig iverksatt ødeleggelse av dyrka mark ikke blir stanset?

FORTSATT URO omkring Danmarks 9. april

II

Imidlertid var offentligheten bleven opskræmt, blandt andet ved Staunings nyttaars-tale, og folketinget vedtog derfor paa foranledning af det konservative parti den 19. januar en beslutning om at riget skulde forsvares «med alle de midler der rådes over», hvilket efter Bergstedts fremstilling blot betød, at man ansaa det nødvendigt før kapitulationen at ofre nogle faa soldater, for at det kunde siges at landet

Vi fortsetter her etter "Horisont" Johannes Hohlenbergs anmeldelse av Harald Bergstedts bok "Feberen Falder"

havde forsvaret sin neutralitet, — altsaa en ren humbugforanstaltning. Den blev ogsaa strax saboteret af forsvarsministeren (Alsing Andersen), der reduserte den disponible hærstyrke til 13 000 mand (andre reduserer dette tal til halvdelen:

6500 mand), afskaffede Københavns luftforsvar og meget andet.

Den 17. marts blev Munch kaldt til et møte med Himmeler i Rostock, hvor alle enkeltheder blev aftalt. Følgen var at der, da dagen kom, intetsteds blev gjort noget

forsøg paa at standse de indtrængende tyskere, som ankom til Gedser med den ordinære færge fra Warnemünde, og uden at deres nærværelse blev meddelt de militære myndigheder, marcherede gennem hele Falster lige til Storstrømsbroen. Forsvarsministeren satte dagen efter sit æresord i pant paa at regeringen intet havde anet om overfaldet.

Det der den dag foregik skildret af Bergstedt saale-

Forts. side 4

Prisavtalen med Staten oppsagt

En merkelig situasjon er oppstått i og med at Norges Bondelag har sagt opp prisavtalen med staten, mens Norsk Bonde- og Småbrukarlag har besluttet ikke å si

den opp. På spørsmål om man som saken ligger an har noen avtale i det hele tatt, svarer formannen i Norges Bondelag, Ole Rømer Sandberg, at det etter Bondelagets opp-

fatning ikke eksisterer noen avtale lenger. Forholdet er at de to jordbruksorganisasjoner må være sammen om opprettelse av avtale med staten, og når så den ene av

organisasjonene melder fra at den ikke lenger vil være med, faller hele grunnlaget for avtalen vekk.

— Det har kommet inn til Norges Bondelag et utall av

— Hans bror, presidenten, bruker ham ofte som rådgiver.

— Leninprisen er gitt til forfatteren Mikhail Sjolokov.

— Det vra han som skrev «Stille flyter Don».

— Gausdal skal få naturpark på 3000 mål.

— Meisdalshagen akter å fratre etter høstens valg.

— Han har ordnet opp med Nordbø: Tømmerkonflikten og misnøyen hos småbrukerne.

— Nåletrær fra Canada og Sibir prøves på Grønland.

— Sovjet har advart Italia mot å ta tropper fra USA.

— Hvem er høyskoleforstander K. B. Andersen?

— Det er lederen av Arbeiderhøyskolen i Roskilde.

— Andersen blir Hedtofts etterfølger i Folketinget.

— Adenauer skal til USA. For å bli æresdoktor ved Harvard.

— Godt nytt: 230 transporteksperter har hatt møte i Oslo.

— Oppgaven var: mer nordisk samarbeide.

— Ny amerikansk flåtesjef fra 16. august: admiral Burke.

— Den nye flåtesjef er 53 år og var nr. 93 i ansiennitet.

— Det synes nå å stå til liv for Vidar Wilhelmsen, Grefsen.

— Vidar slo seg helseløst i Skuibakken 24. mars.

— Makrell-laget har åpnet egen engrosforretning i Oslo.

— Den kjente eskimo Odaq er død i Thule.

— Han fulgte Peary på hin berømte Nordpols ekspedisjon.

— Nytt kjempet hotell skal bygges i Berlin.

Rettsstatens menn

Forrådt av dem som vakt burde være, just av dem, si, er det ikke sådan at en sannhet står frem?

B. B.

7. juni

for 50 år siden

Alt på det overordentlige storting i 1814 var det framme forslag om eget norsk konsulatvesen. Dette forslag ble forkastet, nærmest av økonomiske grunner, og det ble i stedet bestemt at de svenske konsuler skulle fungere også for Norge. Men etter hvert som landets skipsfart og handel vokste og fikk stadig større betydning for landets økonomiske liv, ble denne ordning funnet mindre tilfredsstillende for norske næringsinteresser, og arbeidet for å få egne norske konsuler ble tatt opp igjen. Dette førte til en langvarig unionsstrid som i flere henseender minner om statholdersakens dager. Det norske syn var at Norge hadde juridisk adgang til å si opp fellesskapet, da Rikssakten ikke hadde noen bestemmelse om at de to land skulle ha felles konsuler. Mot dette syn ble det fra svensk side hevdet at før Norge sa opp fellesskapet, måtte det forhandles med Sverige. Det falt mange bitre ord fra begge sider, og det så, særlig i 1896, ut til at krisen kunne føre til krig.

Under disse forhold fant et flertall i Stortinget det nødvendig å vike unna, og besluttet å gå til forhandling om det hele unionsforhold «på helt fritt grunnlag». Men heller ikke disse forhandlinger førte til noen løsning.

Så hvilte konsulatsaken til den ble tatt opp igjen i 1902, og denne gangen etter svensk tiltak. Der ble enighet mellom forhandlerne om egne norske konsuler, men da deres forhold til utenriksstyret skulle ordnes, viste det seg så stor skilnad mellom norsk og svensk oppfatning at det ble ansett nytteløs å forhandle videre.

Da det ble kjent at forhandlingsveien heller ikke denne gangen hadde ført til noe positivt resultat, fremkalte dette et sterkt omslag i stemningen i Norge: det var slutt med den gamle strid mellom partiene, alle krevde at nå måtte det handles.

I februar 1905 besluttet Stortinget enstemmig å nedsette en spesialkomite som skulle behandle konsulatsaken. Dens innstilling om egne norske konsuler ble vedtatt enstemmig både i Odesting og Lagting, men kong Oscar nektet å sanksjonere loven. Dette førte til at regjeringen nedla sine embeter, og at Stortinget i møte 7. juni enstemmig og uten debatt gjorde følgende vedtak:

Da statsrådets samtlige medlemmer har nedlagt sine embeter,

da H. M. Kongen har erklært seg ute av stand til å skaffe landet en regjering,

og da den konstitusjonelle kongemakt således er trådt ut av virksomhet,

bemyndiger Stortinget medlemmene av det i dag avtrådte statsråd til inntil videre som den norske regjering å utøve den kongen tillagte myndighet i overensstemmelse med Norges rikes grunnlov og gjeldende lover — med de endringer som nødvendigvis gjøres derved at foreningen med Sverige under en konge er oppløst som følge av at kongen har opphørt å fungere som norsk konge.

Dyktighet har vår tid nok av.

Det vi trenger er mennesklighet og kjærlighet.

ANTON EIDE (skuleinspektør i Høyland)

FOLK OG LAND

UAVHENGIG UKEAVIS

Ansvarlig redaktør Johannes Kringlebotn

Vår plass i samfunnslivet

Enhver fri kvinne og mann i vårt land skal ifølge vår forfatning stå på lovens grunn og stemmeretten. Vi beklager meget at en del fremdeles holdes politisk avsperrret, men det hører inn under et oppgjør som ikke angår vårt tema i dag.

Vi som er frie kvinner og menn plikter alle å holde oss vår grunnlov etterrettelig. Vår grunnlov forordner folkestyre og det har vi å rette oss etter. Om vi etter krigen har hatt såvel en del politikere som en del privatmennesker som ikke innordnet seg lov og rett lar vi også ligge ved denne anledning. Det er våre egne anliggender, i relasjon til samfunnet i dag, det her gjelder.

Vår plass i samfunnet er på nytt fullt og helt likeberettiget med en hvilken-somhelst annen — vel å merke loyldig borger. Enhver som forsøker å legge seg i veien for oss, setter seg der ved utenfor et normalt samarbeide på norsk grunn. Vedkommende handler da stikk i strid med regjeringens klare direktiver om at alle som har gjort opp sine dommer etter rettsoppgjret skal inn i samfunnslivet, ihvertfall så langt ikke rent spesielle forhold hindrer det. En rekke fribyt-

tere opptrer hist og her. Folk flest kjenner dem av personlig erfaring. Disse fribyttere og samfunnsnedbrytere forsøker seg på egen hånd med adskillige former for tilleggsstraffer for tidligere medlemmer av NS. Kom bare med dem. La oss få vite hvem de er. Slike personer har i dag plass lengst ute i bakstreverkøen av norske samfunnsborgere. Vi som er loyldige har rang langt forut for enhver som opptrer med selvbestaltet juss. Ikke nok med det, vi er i ferd med å rekke helt frem i teten igjen. Situasjonen er i dag den at enhver som heretter måtte forsøke å legge seg i veien for en loyldig borger, kan komme hardt ut å kjøre, likegyldig hvilken tittel eller yrke vedkommende dekker seg under.

Vår røst

er en røst fra mindretallets enemerker. Inntil vi vokser oss sterkere. Sannhet og rett har vanskelige kår i Norge. Tap bare ikke motet. La oss nytte de sjangser vi har. La oss nytte dem fullt ut. Det avhenger av deg, at du ikke river ned, men er med og bygger opp.

NS-medlemskap ingen belastning idag

I Odelstinget fredag ble det en lengere debatt om en klage fra en NS-farmasøyt, som følte seg forbigått ved tildeling av bevilling til å drive apotek (bl. a. Åmot og Løten). Under okkupasjonen var han medlem av NS og fikk da bevilling til å drive Ulefoss apotek.

Løberg (a) fant at protokollkomiteens innstilling i saken ga et direktiv til myndighetene om å foretrekke en tidligere NS-mann framfor andre. I en tilsvarende sak for fire måneder siden hadde komiteen kommet til et annet standpunkt, og det så ut som om prinsipielle avgjørelser ble endret når en ny mann ble sakens ordfører. — Det var riktig at straffen ble oppgjort når dommen var sonet, men ved en alminnelig vurdering av kvalifikasjoner måtte man også ta hensyn til vedkommendes forhold i apotekerbransjen tidligere.

Bergersen (h), sakens ordfører, var enig i at ansennitet ikke alene var avgjørende, men landssvikforholdet kunne ikke virke belastende i dag.

Kjeldseth Moe (a), komiteens formann og ordfører i parallellsaken for fire måneder siden, erkjente at han ville ha uttrykt seg på en

annen måte, hvis han hadde vært ordfører nå. Ellers forsvarte han innstillingen med at den ikke var ment som noe direktiv om å foretrekke en NS-mann, men en anvisning om å vurdere alle søkere på like fot.

Finn Moe (a) støttet Løberg, sosialministeren, Rakel Sewerinn, uttalte at komiteen ikke hadde påvist at regjeringens avgjørelse var usaklig. Fortsatt ville kvalifikasjoner være det avgjørende. Bergersen (h) forsikret til slutt at komiteens kritikk alene gjaldt departementets fremgangsmåte og manglende begrunnelse, ikke resultatet.

Mellom venner

— Sommeren er kommet! Er det virkelig for å bli? Bøndene brukte neslen overalt 2. dag pinse til våronn-slit og reddet millionbeløp for vårt land.

— Fabrikkeier Grill Fasting og frue, Hamar, har flyttet inn på Langbakken i Våler, familiens sommersted.

— Hva er Tananarive? Hvor ligger det karibiske hav, byen Tripolis og ørkenen Gobi? Våkne Geir, 12½ år, sønn til lærer Osmund og Gerd Thorsnes, Antenneveien 20, Lambertseter svarte kjapt og riktig i kringkastingens «Det spørs» og tjente på rekordtid 80 kroner.

— Lot du din nabo lese Odd Eidem? Forøm ikke anledningen!

— Det er ikke hver dag at en norsk forfatter våger å skrive mot ensrettingen

“Lat koma kva som kan — —

Ja, slik sang guttekolet i radio i dag. Måtte de bare leve etter ordene. Mon tro hva Englandsfarerne følte om de hørte slike ord?

Bekransningen av oberst Stangs grav — han som reiste det norske forsvar i en spent tid — måtte vel minne mange om all stinkende ros og hyldest som de har fått, som øde'la det norske forsvar i en spent tid, så vi fikk 9. april og alt som fulgte.

I den spente tid fra 1940 var der foreslått en ekstraordinær statsskatt på litt høyere inntekter. I «Nationen»

eg møter som ein mann og aldri fer eg ut or landet“

foreslo jeg inntektsgrensen senket så både jeg og flere ble med; dertil fordobling av denne skatt under den forutsetning at det hele gikk til forsvaret — i den sikkerlig korte tid «som var oss levnet».

At det ble et fryktelig slag og vakte voldsom forbitrelse hos en med et slikt syn, når en fikk høre at miner var nektet utlagt o.s.v., det er givet. Men flertallet var ra-

sende for det da.

I 1941 satt jeg og pratet om dette med en kamerat. Vi var skjønt enige om at Nygaardsvold & co. var skyld i 9. april med det som fulgte. Jeg var gått inn i N.S. Kameraten min ikke. Jeg mente at tross alt så ville Nygaardsvold bli tatt imot med svære ovasjoner dersom de allierte vant. Da lo kameraten. Du kjenner ikke stemningen, sa han. Nygaardsvold er totalt ferdig som politiker og vil aldri få noe å si mere. Vinner de allierte, så tør ikke du heller heve din røst til protest i den jubel han vil bli mottatt med, sa jeg. Da lo kameraten litt av en hånlatter.

Det gikk litt verre enn jeg trodde. Til den som hadde hovedansvaret for de «åpne dører» ble det æreslønn og så!!

Meget har vi fått rett i. Og fremtiden vil gi oss rett i mere. Men i en ting tok jeg helt feil:

Jeg trodde den norske stat ville fortsette å være en rettsstat med likhet for loven. Det falt meg ikke inn at der skulle bli gitt særlov for å fritta alle «gode nordmenn», som når de bare fikk gode daglønn, til og med bar ammunisjon på plass til tyskernes kanoner! Kanoner de

Er ulvemoralen av 1955 bedre enn ulvemoralen av 1914?

Fridtjof Nansen sa i en tale til studentene 27. februar 1914: «Det er et gammelt ord som heter, at når en lever mellom ulver, så får man bite fra seg som ulver, og dessverre, vi er ikke kommet stort lenger enn til ulvemoralen».

Vår lands finanser

minner mest om vannrør som lekker. Det siper og renner uten opphold. Mens få eller ingen er oppsatt på å få lekkasjene tettet.

Lombardi og Montini til ny aksjon i Italia

Giovanni Montini, Milanos etterfølger. Han samarbeider med pater Lombardi, kjent

Arne Høeg:

Norsk folkemoral

Det er vel nå alminnelig

Det har vært snakket om,

Arne Hoeg:

Norsk folkemoral

Det er vel nå alminnelig oppfatning innen storparten av det norske folk, at de forhold som det såkalte rettsoppgjør har skapt, ikke er av det gode. Folket er delt i to leire med dyp kløft imellom, og respekten for øvrighet, rettsvesen, lov og dom og for vår kirke er tapt for store deler av vårt folk på begge sider av kløften. — I tide må det gjøres noe for å rette på dette.

Det er på det rene, at folk som var innregistrert som medlem av Nasjonal Samling, har forbrutt seg grovt på forskjellig vis og fullt ut har fortjent sin straff, men det er kjent utover det hele land at andre har begått de groveste forbrytelser — mord, rovmord, ran, brannstiftelse, terror osv. — uten at disse forbrytelser er påtalt eller straffet. Dette har svekket respekten i vårt folk.

Brand turde ikke bruke to slags vekt for svinnsmenn og egen slekt og kjente ingen tvedelt rett for fremmedfolk og egen ætt.

Høyesterett hadde med 7 mot 4 stemmer fastslått, at medlemskap i Nasjonal Sam-

Hjertelig takk og helsing

til alle som husket meg på min 70 års dag. De fleste håper jeg etter hvert å rekke med brev, men savner adresse på en del. Vi var så mange som ble rystet sammen i konsentrasjonsleirene, og hyggelig var det med blomster og telegrammer fra nær og fjern.

ERLING KVADSHEIM, Stavanger.

i fare

For flere av de syvs vedkommende er deres habilitet sterkt omstridt. Ved denne beslutning ble også de, som mente gjennom Nasjonal Samling å kunne varetta norske interesser best, dømt for bistand til fienden. Spørsmål om subjektiv skyld kom aldri på tale, det het bare at tiltalte måtte forstå at medlemskap i Nasjonal Samling var bistand til fienden, noe som disse, som mente seg å varetta norske interesser, ikke forsto og altså heller ikke de fire høyesterettsdommere forsto dette. Det bør forstås at disse titusener føler seg urettferdig behandlet og uskyldig og ulovlig dømt og har tapt respekten for øvrighet og rettsvesen.

At grunnprinsippet i enhver rettsstat, likhet for loven, helt er ignorert under dette oppgjør, gjør at både de uskyldig dømte — anslagsvis 60 tusen — og deres pårørende — anslagsvis 2—300 tusen — og som i dag føler seg å være på den ene side av kløften, nærer liten respekt for øvrighet, lov og dom.

Professor Skeie, som også Norsk Riksringkasting har registrert blant de store i norsk rettsvitenskap, skrev i forbindelse med rettsoppgjøret: «Aldri før har vi hatt så rettsløse tilstander i Norge.»

Rettsoppgjøret bekrefter sannheten i Ibsens ord: «Når loven hånes i samtids brøde, da må for slektens syn en skyldfri bløde».

Det har vært snakket om, at der måtte søkes bygget bro over kløften. Men forholdet er at først må overgrepet erkjennes, og så må kløften fylles igjen, vi må ikke ha noen kløft i samfunnet, men da må det skufles under gjensidig forståelse og med ærlig vilje fra begge sider. Her må alle gode krefter på begge sider av kløften settes inn. Pressen og kirken som de betydeligste opinionsdannende faktorer må her gå foran. Bjørnson skrev riktignok i 1880 i forbindelse med en annen sak: «Her burde pressen naturligvis gå foran, men den tør ikke av hensyn til sine kjære abonnenter», men det var altså i 1880, forholdene har forhåpentlig endret seg siden den gang, hvis ikke må det skje en endring nå for vårt felles fedrelands og for vårt folks skyld.

De dømte vil ifølge naturens lov etter hvert bli tause, men slektene lever videre, og folkets moral må skjøttes i tide. De stadige meldinger om mord, rovmord, ran, brannstiftelser, ungdomsbander, underslag, tyverier, hjemmehemming osv. taler et tydelig språk og viser at her er galt fatt, og at noe må gjøres for igjen å høyne moralen og respekten.

Norge må ikke selle videre med dette lik i lasten.

Kast ikke

dine gulldukater for svinene. Dagens timer i går og timene i dag, du får dem aldri tilbake. Gi akt på tiden. Bruk din tid til noe godt og riktig.

neveien 20, Lambertseter svarte kjapt og riktig i kringkastingens «Det spør» og tjente på rekordtid 80 kroner.

— Lot du, din nabo lese Odd Eidem? Forrør ikke anledningen!

— Det er ikke hver dag at en norsk forfatter våger å skrive mot ensrettingen

— Sett på strøket: Lensmann Torleif Kveim, fra Gjerstad i Aust-Agder. En kjent og avholdt mann i sitt fylke, ikke minst på grunn av dyktig bygdebokarbeide.

— En bil i dag er ikke mer enn hva en hest var på bestefars tid. Skal tro hva bestefar ville ha sagt om Staten f. eks. hadde tatt luksusskatt på hesten og «bensinavgift» på havnen.

— Vi nevnte i forrige nr. kjemistuderende Eyolf Marcussen, Gratz. Den unge Oslo-student har nå vunnet også terrengmesterskapet for Steiermark, og ble nr. 3 i det østerrikske mesterskap, som denne gang ble avgjort i Wien.

— En dansk avis skriver sant og treffende: En far bør kjenne sine barn som noe annet og mer enn sovende nyperoser! (I vår løselig oppkåvede tid er det såmest mange fedre som oppholder seg hos familien bare få timer pr. døgn, og ofte ikke det engang.)

— De norske skjønnhetskurranser fortsetter. Det er en uhyre utfordring mot sunn fornuft å drive denslags, som uten vanskelighet kunne erstattes med noe bedre og langt fornuftigere. Vi skal komme tilbake til dette siden.

— Kan hilse fra veterinær Johan Leistad og frue Selma, f. Gjerdrum, Våler i Solør. Paret er blant «Folk og Land»s beste venner i Hedmark.

— James Boyson har i over 40 år vært medlem av det britiske parlament og har aldri oppnådd å si en dumhet, dette til sine velgeres store glede. Han har hatt ordet bare en gang, og bad da om å få vinduene lukket på grunn av trekk.

— En av bladets venner spør etter Willy Bjørneby. Han har slått seg ned i Stockholm, hvor han gjør forretning i plastbehandlede strømper for turnere, en vare som synes å vinne terreng over hele Sverige.

— Hvem er forræder? Samtalen mellom Odd Eidem og professor Hygen om dette tema i

Lombardi og Montini til ny aksjon i Italia

Giovanni Montini, Milanos nye erkebiskop og pave Pius' nærmeste medarbeider, har innledet en ny offensiv mot kommunismen i Italia. Montini har vært nevnt som den nåværende paves eventuelle

etterfølger. Han samarbeider med pater Lombardi, kjent som fremragende folketaler. Det var han som foran forrige valg vendte strømmen av massene, slik at flertallet valgte fedrelandet fremfor å dyrke de fremmede guder.

NB!

«Det er rett nok at de allierte befrikk oss etter fem års okkupasjon. Men først etter å ha provosert nazistene til å angripe oss, og okkupere oss.» Dette er et av kjernepunktene i den artikkel vi i dag bringer av Arne Bang Andersen, se side 1.

Under krig

kan man egle hverandre opp til å handle som idioter. I fredstider plikter man å stå for sømmeligere metoder.

Slik er det!

Vi har mange lysende mennesker i dagens norske samfunnsliv, men mørkemaktene er uhyggelig meget sterkere.

Kringkastingen tirsdag kveld kl. 19.30 ble påhørt med levende interesse. Hvorfor klarte Eidem seg så godt? Fordi han hadde satt seg inn i tingene. En sannhetssøker har alltid overtaket på den som møter med bare fromme teorier uten hensyn til livets harde realiteter.

— Unge Randi Karina Espedal fra Lier jobber på As, som lærer i gartneriet.

Heime og ute

Forts. fra side 1

— Hotellkongen Conrad Hilton USA, blir hotellets leder.

— Vet du at den samme herre er av norsk ætt.

— Fagmenn sier at bil med jetmotor blir det neste.

— De konservative vant en solid seier ved valgene i Storbritannia.

— Dette viser at regjeringen må ha styrt med stor dyktighet.

— Men kanskje var også Kringkastingen medvirkende til seieren.

— Den sittende regjering synes å ha mer fordel av Kringkastingen enn opposisjonen.

— Det er en alminnelig oppfatning at det er slik også her i landet.

— Frankrike drever kolonikrig i Algir. Er Norge medansvarlig?

— Trygve Lie vil 10-årsjubilere i San Francisco 20. juni.

— Braathens SAFE skal åpne ny rute Stavanger—Oslo.

— Prisdirektoratet har opprettet 49 nye stillinger (!!!)

— Den nordiske dramatikkonkurranse: Beste norske var Tormod Skagestad med stykket «Under treet ligg øksa». 2. pr. gikk til Sigurd Evensmo for «Stengetid», 3. pr. til Stein Bugge med «Mørk seier». De 6 neste var: Odd Eidem, Alex Brinchmann, Solveig Christov, Alex Kielland, Carsten Middelhø og Finn Carling. Nordisk vinner ble den finske dramatiker W. A. Penttilä.

— Eisenhower: Tyskland er i dag vår beste allierte.

ville fortsette å være en rettsstat med likhet for loven. Det falt meg ikke inn at der skulle bli gitt særlov for å frita alle «gode nordmenn», som når de bare fikk gode daglønn, til og med barammunisjon på plass til tyskernes kanoner! Kanoner de visste ville bli brukt mot de «gode nordmenn» som i tilfelle invasjon ville komme fra England. Heller ikke ante jeg at der skulle bli gitt særlov for å få straffet dem som intet lovbrudd hadde begått. Bare gått inn i en lovlig organisasjon som dette N.S. Gitt en særlov så Nygaardsvold & co. kunne få sydebukker å ofre, eller lesse sine synder på dem og «jage dem ut i ørkenen».

Bitreste må det vel likevel være for dem som vi i N.S. ikke ante var «stripet» engang. Likevel ble de satt inn og mistet stillingene, fordi de på et eller annet vis hadde skaffet seg personlige fiender i hjemmefronten. Jeg holdt på å gå bakover da jeg fikk se Bambles mangeårige herredskasserer som fange, Tomndr. og 2 dager satt han uten å bli forhørt. Slapp så ut. Men den han mistenkte for å stå bak arrestasjonen, fikk stillingen som herredskasserer! Fy for skam!

Holt i Aust-Agder, 17. mai 1955.

Ivar Skjerkholt.

— Regjeringen har fremmet det lenge bebudede forslag om å frita bankinnskudd og bankrenter innenfor visse grenser — henholdsvis 5000 og 200 kroner — for skatt. Hensikten er å oppmuntre sparingen.

— En vismann har sagt Vårherre har gitt oss øynene til å se framover med, ikke tilbake.

— Vi tar hatten av for Øistein Søraa, som står for redaksjonen av «Folket». Hans avisarbeid for mer edruelighet i Norge må vel sies å være helt mønsterverdig.

— Norge står foran en alvorlig økonomisk krise.

Olav Gullvåg: Full fart akterover!

Dagens lille leksikon.

Redaktør Thorvald Aadahl var omtalt i nr. 19. — Født 23. juni 1882 i Rødnes, sønn av bonde August Aadahl (1860—1940) og Augusta Heen (1861—1949). Gift med Aagot Evenvold, f. 3. juli 1884, dtr. av bonde Per E. (1840—1912) og Rønnaug Engeland (1844—1922), Vestre Gausdal.

Redaktør Aadahl er agronom fra Kalnes landbruksskole 1904. Red. for «Østlandet», Mysen 1906. Fra 1908 ansatt i «Landmandsposten», som i 1918 gikk over til dagblad under navn av «Nationen». Medredaktør fra 1910, sammen med red. Kleist Gedde. Eneredaktør av «Nationen» 1913—42. — Har skrevet skuespillet «Det store Fund» (Nationalteatret 1913), «Kristine fra landet» (Centralteatret 1915), «Anklagede» (N. 1921), «Millionen» (1928) og «Den store skilsmis» (N.

1935), romanene «Gårdsklokken» 1941, «Etterklangen» 1946 og «Skumring over Makrellbekken» (en samfunns satire) 1954. Var form N. Presseforb. 1931—34. — Det store ved red. Aadahl er hans innsats ilag med Kleist Gedde, i «Landmandsposten», og senere i «Nationen». Oslo er den eneste hovedstad i verden med en slik bondepresse. Fratrådte 1942. Ble fra 1945 etterfulgt av Hans Holten og Erling Johnsen, som med stor dyktighet fører arven videre, den første som politisk redaktør, den andre som overvåker av det kulturelle stoffet, at det ikke belemres med moderne utvekster, eller som han selv kaller seg — «Baksæl'an» i «Nationen».

Kleist Gedde (bror av presten Jonas Dahl), f. 1852, d. 1928, norsk jordbruker, fabrikkier, pressemann og politiker. Grunnla 1881 sammen med apoteker A. A. Koren firmaet Koren & Gedde (mineralvannfabrikk m. m.) Arbeidet energisk med utbygging av landbrukets organisasjoner, og for mer sunn fornuft i vår tollpolitikk. Gjorde et banebrytende arbeide som formann (1906—09) i N. Landmandsforbund (nå Norges Bondelag) og som redaktør for «Landmandsposten». Tok seg også meget av de nordlige landsdelsers livsinteresser. Var blant stifterne av Det Norske Myrsekskap (1912). Da han var 60 år kjøpte Gedde gården Brenna i Stor-Elvdal, og han drev den til sin død som et mønsterbruk.

Or ein framifrå artikkel av Olav Gullvåg i nr. 17 av Norsk Tidend tek me dette:

Har ikke alt vi har av politikk og åndsliv (etter 1945) gått etter vekt og lineal og tallrekker? Under dette har den einaste tydelege veksten vore på statens side. For statsmakta har aldri vore so stor som ho er i dag.

Eg er ingen anarkist. Staten kjem vi ikkje ifrå, skal vi kunne leva i eit ordna samfunn. Eg har mang ein gong i mitt lange liv undra meg på om det ikkje fanst husbondsvilje i dette folket. Er det den som rår i dag?

Etter mitt skjønn fekk vi smaken av diktatstaten i krigsoppgjeret. Då vart det ulovleg å ha andre tankar enn dei vedtekne. Før hadde vi sett i nådig medynk til nivåittane som ikkje visste skilnad på høgre eller venstre. No skulle dei på straff. Eg såg med angest på at ein skikkeleg austlandsbonde vart dømd frå garden for di han hadde vore passiv medlem av NS. Han var mellom dem som dei kunne døme snart. Han må undre seg i dag, når torturistane slepp ut av fengsla etter nokre få års straff.

Dette oppgjeret la automatisk makta i andre hender. Arbeidarpartiet marsjerte militært opp med heimeverns-glans og innsette husbond. Etter det har mange ting hendt, folket uspur. Valperiodane vart gjort fireårige. Tingmannslønene vart oppsette. Vi fekk over oss ei pakt som vi måtte gå med på for ikkje å skjemme oss ut i det storkarslaget vi var komne. Vi fører ein utanrikspolitikk som folket lite og ingenting har med, det er Hallvard Lan-

Et nytt parti?

«Folk og Land» har nylig redaksjonelt gitt uttrykk for visse forventninger som redaksjonen syntes å knytte til et nytt sosialdemokratisk parti, sprengt ut av Det norske Arbeiderparti. Der kunne være mangt å si i den forbindelse, men her skal bare et par korte refleksjoner gjøres. Skal man ta stilling til et nytt parti, er det ikke helt likegyldig hva dette skal representere. Og i en tid, da sosialdemokratiet mer og mer ideløst og uten fast teoretisk grunnlag er blitt det opportunistiske, dagspolitiske, sjangseiladsparti, stadig mer snyltende på sine motstanderes ideer, er det vanskelig å forstå, hvorfor der skulle knytte seg særlige håp til et nytt sådant parti.

Men selvfølgelig må man se partidannelsen i relasjon til den norske politiske situasjon. Der opererer i Norge 6—7 partier, og med god rett kan «Folk og Land» ikke finne tilknytning til noen av dem. Arbeiderpartiets styre består for en stor del i, at partiene fastholder alle slags fiktive og foreldede motsetninger uten minste betydning for folket, men med desto mere betydning for opprettholdelsen av partigrensene, partimotsetningene. Om det under disse omstendigheter finnes fire eller seks borgerlige opposisjonspartier kan jo i og for seg være ganske likegyldig. Og likegyldig er det om det til denne flokken slutter seg et lite sosialdemokratisk parti.

Men den som har den minste anelse om hva det vil si å sprengte et i tradisjon og fagorganisasjon, i arbeiderklasse, småborgerskap, hos bønder,

stilte den tidligere venstrestatsminister Torkeld Kristensen egne lister og oppnådde ca. 58 500 stemmer, men ingen mandater, — i Danmark må et parti ha minst 60 000 for å få mandat. Følgen var at disse stemmer gikk tapt, og den konservative regjeringskoalisjon tapte 3 mandater. Det var tilstrekkelig til at regjeringen Erikssen fikk gå og vike plassen for sosialdemokraten Hedtoft.

En slik rolle kan et nytt «sosialdemokratisk parti» muligens komme til å spille i norsk politikk. Arbeiderpartiet har, uten stemmeflertall, et mandatflertall 76 mot 74. Dette mandatflertall kan den borgerlige opposisjon neppe berøve Arbeiderpartiet så lenge den marsjerer splittet. Men det kan gi tapt når en splittelsesgruppe bryter ut av Arbeiderpartiet selv og sørger for at noen tusen stemmer dermed blir borkastede stemmer. Dette er det høyeste mål et slikt, nytt sprengningsparti kan sette seg selv.

Og da der finnes sosialister som mener, at 20 års regjeringsmakt nødvendigvis virker som forråtnelse innad i partiet, så finnes det også dem som mener, at det sunneste i den foreliggende situasjon måtte være å tilføye Arbeiderpartiet et slikt nederlag.

Men det er jo et tvilsomt utgangspunkt for å danne et nytt sosialistisk parti!

Observer.

De prominente

Forts. fra side 1

enn 2000 innbyggere og samferdselskonsulenter.

Selg bedre!

Averter i Folk og Land! Det er ikke noe å spekulere på lenger.

Stensilering - avskrivning - oversettelse. Spesialitet: Tysk. Sekretær-Service Teatergt. 3 - Tlf. 33 20 01

SOVER DU?

Da gjelder det å støtte alle andre aviser — bare ikke Folk og Land.

“LINUT“ malerolje

i farvene:

Hvit - Rødbrun - Klar. Pris pr. liter: Hvit 2.90. Rødbrun og klar 1.95 pluss frakt og emballasje. Fra lager eller direkte fra fabrikk.

H. SNAPRUD & CO.

KONGSBERG
MASKINER - REDSKAPER
Tlf. 885 - 248.

Hobbybok av rang

Vi skaffer omgående det vakre lille hefte «Nu broderer vi litt», inneholdende ukjente sting, ved Tante Dora. Pris kr. 3.— fritt tilsendt. Brodering skaper hvile i sinnet og skjønnhet i hjemmet.

Folk og Lands eksp.

Annelise Parow
TANNINNSÆTNING
Trondheim

Gisle Johnsonsgt. 5 - V. Lademoen kirke - Voldsminde

Tannlæge

MARTIN KJELDAAS
Hansteensgt. 2

Tlf. 44 75 54

Tannlege Maamoen

Hansteensgt. 2
Telef. 44 43 33

Oslo Stigefabrikk

Brand-, maler- og skyvestiger oljet, m/ kadimerte beslag

Inneh. Alf T. Lunde
Mosseveien 8
Tlf. 68 88 17, priv. 67 07 79

R. Gjessing

Urmaker
Drammen
Tlf. 25 07

MJØNVALD KAFE

Brandbu, Hadeland
anbefales

Hjelpeorganisasjonen for frontkjempere

Sekretariatet
Boks 1407, Oslo, Postgltro 180 70

Benytt

HÅNSKOMAKEREN

i Neuberggt. 15 - Oslo
hvis du vil stå på en god fot

“EVENTYRET OM SOLBRIS“

NAMSOS — Telefon 2132 - 2817 — privat 2275

Vi anbefaler:

Allerlags fiskeprodukter — kun engros

“EVENTYRET OM SOLBRIS”

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

Noen innbundne eksemplarer av denne muntre bok om den eventyrlige flukten fra Norge til Argentina, er ennå å få kjøpt hos

SVERRE JACOBSEN - IIseng

Prisen er kr. 13.00. Portofritt ved forskudd

Løssalget i Oslo

Lesere av Folk og Land må ikke stå oppradd under besøk i hovedstaden. Vi har etter måten en utmerket ordning med utsalg

midt i centrum

Istedenfor å la uvillige kiosker gjemme vekk bladet, eller lyve at det er utsolgt, er det bare å stikke innom

**Helge Johannesens
Tobakksforretning
i Teatergaten nr. 6**

3—4 min. fra Bøndernes Hus — og halvveis til Deichmanske Bibliotek.

odane vart gjort fireårige. Tingmannslønene vart oppsette. Vi fekk over oss ei pakt som vi måtte gå med på for ikkje å skjemma oss ut i det storkarslaget vi var komne. Vi fører ein utanrikspolitik som folket lite og ingenting har med, det er Hallvard Lange og partiet hans som greier ut. Det går for seg transaksjonar i nord og sør, med vasskrafta, med hamnebasar, som folket berre får seia amen til etter at alt er gjort. Er det husbonden som rår?

Men same korleis vi ser det — sentimentalitet har det ikkje vore. Det er eit slags planøkonomi vi har over oss. Og vi er umælande mehe, som berre har å takka til at det er gjort.

det til denne flokken slutter seg et lite sosialdemokratisk parti.

Men den som har den minste anelse om hva det vil si å sprengje et i tradisjon og fagorganisasjon, i arbeiderklasse, småborgerskap, hos bønder, fiskere og skogsfolk sterkt forankret parti som Arbeiderpartiet, kan ikke ha den minste tanke på at menn som Jacob Friis og hans venner skal lykkes med en slik oppgave. Et slikt parti har ikke en av tusen sjangser for å erobre et stortingsmandat. Derimot har et slikt parti en annen mulighet for å gjøre en historisk innsats i norsk politikk.

Ved de siste danske valg

Det hendte idag for 10 år siden

General Otto Ruge kom tilbake til Oslo etter over fire års krigsfangenskap. I Norge ble tellet opp 74 000 russiske fanger som ble sendt hjem via svenske Østersjø-havner. Quislings offentlige anklager Annæus Schjødt var i Stokholm for å samle stoff. Arrestasjonene i Oslo fortsatte.

Blant annet ble Einar Tveit tatt, en av de mest nasjonale og norsk-norske scenekunstnere som har levet i Norge, og riksfullmektig Chr. Astrup som hadde virket utrettelig for å mildne og regulere uroen som fulgte omkring arbeidsinnsatsen. Stortinget besluttet innkalt til den 14. juni.

Post

til «Folk og Land» bes vennligst merket Redaksjonen eller Ekspedisjonen, slik at det uten omveier kommer til rette vedkommende.

Merk adressen: Postboks nr. 3214 eller Kierschowsgt. 5.

Embret Godtland ble nr. 1

blant de i nr. 17 utfordrete — han for sin del med 5 nye abonnenter fra Kvikne Vi håper nå på større fart hos de gjenstående!

Observer.

De prominente

Forts. fra side 1

enn 2000 innbyggere og samferdselskonsulenter.

Utsettelse med frammøte

kan oppnås av personell som innehar visse viktige stillinger i offentlig, kommunal eller privat virksomhet. Man må søke om denne utsettelse. Det kan vi trygt gå ut fra vil bli gjort i en uanet, svær utstrekning, så Ola Nordmann blir vel nokså ensom på mobiliseringsdagen!! Og får da sikkert ikke se noen av de geniale ledere som har ført ham til krig...?

Så har vi en viktig bestemmelse om aldersgrensen for vernepliktige. De skal nemlig være 28 år for personell ved: Jernbanens drift, telegrafverket, hurtigrutene på Nord-Norge, hoveddrivstoffsentralene samt sanitetsdrivstoffsentralene. For transport-sentralene er det den samme inndeling. Dessuten gjelder aldersgrensen 28 år for: Bilmekanikere ved autorisert bilverksted og driftspersonell ved kraftverk og transformatorstasjoner, som det er av vesentlig betydning å opprettholde under krig. Etter 28 år har man altså ikke møteplikt innen disse yrker!

Som man ser er folk i alle yrker som blir aktuelle under okkupasjon — fritatt mobilisering.

Oslo, 23. mai 1955.

A. L.

LETT TJENTE PENGER?

Det kan være vanskelig nok. Men sjangsen er der — gjennom annonser i «Folk og Land».

ARNE DAHL

NAMSOS — Telefon 2132 - 2817 — privat 2275

Vi anbefaler:

Alleslags fiskeprodukter — kun engros. Vår spesialitet er nysaltet torskefilet, leveres i ca. 45 kilos kasser. Kan også leveres til private med tillegg av omsetningsavgift.

— EGET KJØLE- OG DYPFRYSNINGSANLEGG —

For omg. levering

Priklet jordbærpl. Ydun kr. 10.00 pr. 100
» » Abund » 8.00 » 100
Flotte bring. Asker » 30.00 » 100
Frukttrær, bærb., prydr. Alt i plant. og stauder.

Krøderen Fukt og Bær

G. Kristiansen

Krøderen

ØNSKES LEIET

Bygningsingeniør på ferie fra Østen ønsker leie møblert værelse eller hybel for 3—4 måneder, Oslo eller omegn. Skriv til: Sundlo, Bynesveien 93, Sandvika, eller telefon 55 86 90 fra 9—16.

Kjøper og henter alle slags

METALLER

Jernskrap, defekte maskiner, bilbatterier, stanseavfall, gamle ovner. Opprydning ordnes innen Oslo-området. Klipp ut. Ring Telf. 38 95 55.

Dører, vinduer og trapper

Innredning for kjøkken, kontor og butikker.

Innhent tilbud fra

H. CHRISTIANSEN'S SNEKKERIFABRIKK,

Holtv. 15, Kongsvinger, telf. 4270.

Malerarbeide utføres

LUDVIG STENSVOLDS MALERFORRETNING,

telf. 29 936, Trondheim

Kjøp og salg av trelast

ERLING OKKENHAUG

trelastagentur, Trondheim.

Telf. 20 884.

FOLK OG LAND

Kjetterske tanker . . .

Forts. fra side 1

ha provosert nazistene til å angripe oss og okkupere oss.

*

Både 1ste Mai og Arbeiderbladet syns for en gangs skyld å være enige, nemlig i at lærdommen av 9. april er den at vi ikke kan være nøytrale og at det derfor er logisk å slutte oss til A-pakten. Det er denne tese som en stadig ser gjentatt i skrift og tale, som jeg mener det er grunn til å ta opp til revisjon på grunnlag av det historiske materiale som nå er kjent om forspillet til 9. april.

Aftenbladets standpunkt i dag blir formulert slik:

«I virkeligheten har vi jo slett ikke noe krav på å stå utenfor krig. Et slikt krav måtte bygge på at det eksisterte absolutte rettstilstander i verden. Men det er jo først og fremst de «nøytrale» som forneker en slik rett».

Dette er klar og konsis tale. Vi har ikke noe krav på å stå utenfor de to stormaktsblokker, som i dag rustet til en tredje verdenskrig, altså slutter vi oss til den ene blokken.

Men hva med 9. april 1940?

«Det faktiske forhold er at den «nøytralitet» som Norge den gang forgivevis søkte å føre», sier Aftenbladet, «i virkeligheten ikke var noen nøytralitet».

Her rører Aftenbladet ved et kardinalpunkt. Vår nøytralitet i 1940 var ingen nøytralitet. Og derfor, og nettopp derfor ble vi dratt med i krig-

befestninger full oppsetning, vi la ikke ut miner, og ved Altmark-affæren ga vi tydelig til kjenne at vi bare var nøytrale i navnet, men ikke i gavnet.

Det fikk vi hardt svi for. Vestmaktene hadde god grunn til å anta at vi ikke ville sette oss til motverge mot en alliert okkupasjon. Derfor forberedte de en aksjon til den 5. april 1940. Tyskerne fryktet med god grunn at de allierte nettopp hadde slike planer. Og for å komme dem i forkjøpet forberedte de også en aksjon. Denne ble for øvrig betraktet som meget risikobetonet og bygde på overraskelsesmomentet og på vårt utrolig slette militære beredskap. Det var bare den tilfældige omstendighet at de allierte utsatte aksjonen noen dager, som gjorde at tyskerne kom først.

Nå har det lenge spøkt for en ny krig. En krig der uhyggelige atomvåpen etter all sannsynlighet vil bli brukt.

Denne gangen er det helt brennsikkert at vi blir med i krigen fra første stund, etter som vi har inngått militærallianse med den ene part.

Min visstnok meget kjetterske tanke er den: Da det har vist seg at vi ved en konsekvent nøytralitetspolitikk klarte å berge oss unna den første verdenskrig, og da vi på grunn av en lunken og unøytral holdning ble dratt med i annen verdenskrig, kunne det ikke da være en idé å prøve å holde oss utenfor en eventuell tredje verdenskrig ved å slå inn på samme politikk som i 1914—18?

Dette alternativ behøver slett ikke å bygge på å «melde oss ut av verden», som 1ste Mai uttrykte det. Det kunne ha bygd på en nordisk nøytralitetsblokk.

En slik blokk var også i emning i 1949. Men så fikk utenriksminister Lange plutselig den store panikkskjelven og fikk oss i stedet til å mel-

de oss inn i A-pakten. Danskene tellet lenge på knappene, men kom omsider også med. Svenskene har hittil holdt seg utenfor. De har ennå såvidt jeg vet ikke «meldt seg ut av verden». Men de har heller ikke, som vi, meldt seg inn i en stormaktsblokk, som står på randen til krig med en annen stormaktsblokk.

Om det er de eller vi som har vært realpolitikere, vil fremtiden vise.

*

Med fare for å bli karakterisert som treg og lite smidig i tankegangen må jeg tilstå at jeg har vanskelig for å omstille meg så fullstendig at de vi var alliert med i forrige krig, og som faktisk befridde Nord-Norge, skal være våre fiender i neste og at vi i denne situasjon skal være alliert med våre tidligere fiender. — For noen år siden var det eneste rette å hjelpe russerne med å slå ihjel tyskere. Nå blir parolen å hjelpe tysker-

ne med å slå ihjel russerne. Jeg kan meget godt styre min begeistring for russerne og deres politiske system. Men derfra til massemyrderi er et noe drøyt skritt.

Jeg vet at en slik tankegang er avleggs i dag og at det ikke hører til god takt og tone å karakterisere krig som massemyrderi. I sin kamp om verdensherredømmet har stormaktene alltid nyttet smukke slagord for i det hele tatt å få folk med på noe så tåpelig som krig. I kampen om verdensherredømmet denne gang skjuler de to hovedmotstandere, Russland og U.S.A., seg bak høytflyvende slagord og fraser og omgir seg med en rekke forbundsstater, som skal være med og ta støytten i en kommende krig.

Kunne det ikke ha vært en tanke om vi i hvert fall hadde forsøkt å holde oss utenfor?

Arne Bang Andersen.

VISDOMSORD

Jord er bedre enn gull!
John L. Hiseh

be «gnidningsløst» og kunde gjennomføres uten forsinkelse. Om alt dette er der ingen tvil. Heller ikke om at regeringen i en vrimmel af erklæringer og proklamationer uttalte sin sympati og sit vennskap overfor tyskerne, og uttalte haabet om at faa en pæn placering i det nye Europa, som det var Hitlers plan at skabe efter krigen, og at den lige til det sidste i stærke ord uttalte sin fordømmelse af sabotører og af dem der gjorde modstand, og paa lagde det som en patriotisk pligt at angive dem. Det eneste der kan være tvil om er hvorvidt denne holdning kan karakteriseres som forræderi i juridisk forstand. At det betegnes saaledes af almindelige mennesker er der i alt fald ingen tvil om. Et mærkeligt dokument er ogsaa den liste som Bergstedt bringer over de 36 tyske embedsmænd og militære, som under besættelsen modtog tildels høje ordner, blandt hvilke Ribbentrop staar først paa listen med Storkorset af Dannebrog med bryststjerne i diamanter, som han modtog den 1. oktober 1941.

Mange vil maaske mene at sagen er blevet for gammel,

som, da ulykken var over os, sluttede forbund med fjenden, løb fra alle deres handlinger, fornægtede deres ord, og straffede dem der kun havde gjort hvad de havde beordret dem til. Selv om det er lykkedes dem ved alle slags krumspring og foregiver og fortielser at trække opgøret ud til nu, vil det dog ikke lykkes dem at hindre det. Altfor mange ved om det og kræver at sagen undersøges og konsekvenserne tages.

Hermed er det væsentligste indhold af denne bog omtalt. Hele midten af bogen fortæller om forfatterens oplevelser i fangelejrene, som for offentligheden har mindre interesse. Med begyndelsen og slutningen har det desto mere. Selv om alt hvad her meddeles blot var mistanker og formodninger, og ikke noget som Bergstedt selv havde oplevet og personlig deltager i, saa maa det danske folk i hvert fald kræve at faa sandheden at vide. Og det opnaas ikke ved at de anklagede politikere frikender sig selv. Naar Bergstedt uden

at nogen vover at modsige ham kan sige til vore politikerne: «Helt sandheden har

Danmarks 9. april

Forts. fra side 1

des: «Dagen forud (den 8. april) havde soldaterne maattet aflevere deres patroner og var blevet hjemsendt eller interneret i kasernerne. Minefeltene i Øresund var sat ud af virksomhed, forternes kanonfolk var sendt i land, Københavns luftforsvar var blevet pure indstil-

lignende mødet i Rostock, som Bergstedt ikke tvivler om har fundet sted, er at sige, at det bevidnes af to personer, pastor Johannes Schmidt og den tyske doktor Rudolf Jacobsen, der begge hævder at have mødt dr. Munch i Rostock den 17. marts 1940. Det kuriøse ved denne sag er at

uværdig og forargerlig komedie, der skulde dække de skyldige, da vinden var slaaet om og en ikke længere turde staa ved hvad de havde gjort, er altfor udbredt og breder sig for hver dag. Fra politikernes side synes man mest af alt at frygte at sagen skal blive forelagt en upartisk og uaf-

angaaende mødet i Rostock, som Bergstedt ikke tvivler om har fundet sted, er at sige, at det bevidnes af to personer, pastor Johannes Schmidt og den tyske doktor Rudolf Jacobsen, der begge hævder at have mødt dr. Munch i Rostock den 17. marts 1940. Det kuriøse ved denne sag er at

«i virkeligheten ikke var noen nøytralitet».

Her rører Aftenbladet ved et kardinalpunkt. Vår nøytralitet i 1940 var ingen nøytralitet. Og derfor, og nettopp derfor ble vi dratt med i krigen.

*

Vi vet nå at Hitlers syn var det at opprettholdelse av Norges nøytrale stilling under krigen ville være det beste for Tyskland, og at han ikke hadde planer om å utvide krigen til Skandinavia. Hvis det derimot skulle vise seg at vestmaktene hadde til hensikt å trekke Skandinavia med i konflikten, ville Hitler ikkenøle med å ta motforholdsregler.

Det fatale var at det nettopp viste seg at vestmaktene hadde slike planer. Disse planene bygde på den uttrykkelige forutsetning at Norge bare ville yte symbolsk motstand eller ingen motstand i det hele tatt, slik som Altmark-affæren også tydet på, med andre ord på at vi i virkeligheten ikke var nøytrale.

Historiens lærdom skulle da bli følgende: I første verdenskrig holdt vi en konsekvent nøytralitetspolitikk. Vi mobiliserte det vesle vi hadde, holdt kystbefestningene i beredskap, la ut miner og gjorde det klart for alle og enhver at vi ville yte vepnet motstand mot enhver krenking av vår nøytralitet.

I annen verdenskrig mobiliserte vi ikke det vesle vi hadde. Vi ga ikke våre kyst-

april) hadde soldaterne maattet afleverer deres patroner og var blevet hjemsendt eller interneret i kasernerne. Minefeltene i Øresund var sat ud af virksomhed, forternes kanonfolk var sendt i land, Københavns luftforsvar var blevet pure indstillet efter ordre af Alsing Andersen, landgangspladsen ved kajen var rømmet for de ventede tyske skibe, og rundt om i landet har kongens og Staunings proklamationer kunnet ligge færdigtrykt i ugevis klar til udsendelse, med deres opfordring til befolkningen om at tage det med ro. Kun paa de to mest demonstrative steder, ved grænsen og paa slotspladsen, har man ladet en snes skud falde, hvorved de fornødne 10-12 danske soldater med deres blod overfor udlandet beseglede Danmarks protest mod besættelsen. Saa var rigsdagsbeslutningen af 19/1—40 sket fyldest. Kapitulationen kunde finde sted paa Amalienborg og Stauning danne en fællesregering, hvorved samtlige danske partier i fællesskab overtog ansvaret for den gnidningsløse besættelse.»

Derefter fulgte i juli om dannelsen af ministeriet, hvor Scavenius tog Munchs plads som udenrigsminister og udsendte sin proklamation med beundring for de tyske sejre; i august stiftedes den dansk-tyske forening som et organ for samarbejde, med tilslutning fra de store blade og «en endeløs række navne paa mænd og kvinder fra det offentlige liv — hele det smokingklædte Danmark, — der i tilfælde af tysk sejr gjorde sig klar til en europeisk position og overfor hele nationen fastslog besættelsens fredelige karakter» (Bergstedt). Endelig fulgte i oktober det saakaldte Sandkroforlig og det dermed følgende samarbejds kontor,

udformet mellem tyskerne og socialdemokratiet, hvor dette forpligtede sig til paa alle maader at støtte og hjælpe tyskerne, mod at partiet blev anerkendt som det eneste lovlige parti, der naar krigen var forbi skulde styre Danmark under Hitlers overhøjhed.

Alt dette berettes i Bergstedts bog, og det er, naar vi ser bort fra hans vurderinger, i fuld overensstemmelse med kendsgerninger som vi alle har kunnet lagttage. Det er heller ikke blevet modsagt fra nogen side.

Særlig bemærkelsesværdigt er det, at alle disse ordrer til at indstille modstanden den 9. april var givet og efterkommet før kapitulationen var besluttet paa Amalienborg, saa at al modstand havde været umulig, selv om beslutningen var faldet anderledes ud. Den var i virkeligheden taget forinden. Man vil derfor se, at spørgsmaalet om hvad der foregik den 9. april i realiteten forlængst er afgjort.

At besættelsen er sket efter aftale, og at Danmark befandt sig i krig paa tysk side, blev klart udtalt af rigsdagen, paa et tidspunkt da ingen endnu indenfor regeringen tvivlede om Tysklands sejr, og man derfor ikke fandt det nødvendigt at skjule forholdet. I et tillæg til straffeloven, som blev vedtaget af rigsdagen den 17. januar 1941, tales om forbrydelser mod de «udenlandske militære styrker der efter overenskomst med den danske regering befinder sig i landet». Samme udtryk brugte justitsminister Harald Petersen i sin forelæggelse af loven. England omtales i det samme lovforslag som «modstanderen», og enhver hjælp til denne side straffes med fængsel paa livstid. Kan det siges tydeligere?

som Bergstedt ikke tvivler om har fundet sted, er at sige, at det bevidnes af to personer, pastor Johannes Schmidt og den tyske doktor Rudolf Jacobsen, der begge hævder at have mødt dr. Munch i Rostock den 17. marts 1940. Det kuriøse ved denne sag er at der findes et bevis, som den parlamentariske kommission ikke har ønsket at kende, nemlig en dagbog som Munch vides at have ført, og som er deponeret i Rigsarkivet. Et medlem af kommissionen foreslog i sin tid at undersøge den, og der blev indhentet tilladelse dertil af Munchs søn, men intet blev gjort. Nylig blev spørgsmaalet taget op igen, og flere blade sluttede sig til kravet, men det blev hurtigt lagt tilside, og man hørte ikke mere derom. Nu siges det, at det er «en given ting at dagbogen ikke kan røres», og folketingsudvalget, der skal afgøre sagen, har erklæret «ikke at ville beskæftige sig med Munchs papirer, fordi det ligger udenfor udvalgets kompetence!» Har man hørt magen? Kan man undre sig over at folk siger: De har set efter i papirerne og fundet at Munch selv fortæller om sin rejse til Rostock!

Den holdning som det officielle Danmark, støttet af størstedelen af pressen, hidtil har indtaget overfor de ting der meddeles i denne bog, vil dog næppe i længden kunne opretholdes. Mistanken om at der den 9. april blev begaaet et regulært forræderi, og at den parlamentariske kommission var en

die, der skulde dække de skyldige, da vinden var slaaet om og en ikke længere turde staa ved hvad de havde gjort, er altfor udbredt og breder sig for hver dag. Fra politikernes side synes man mest af alt at frygte at sagen skal blive forelagt en upartisk og uafhængig domstol, og man har saa længe som muligt søgt at undgaa at dette skete. Men det er nu kommet saa vidt at man har ment at maatte anlægge sag mod den mand, cand. mag. Jon Galster, som mere end nogen anden har gjort anklagen til sin, — dog ikke, som det naturlige vilde være, i form af et søgmaal for injurier fra den mod hvem anklagen fortrinsvis er rettet, den tidligere forsvarsminister Alsing Andersen, men anlagt af det offentlige, vistnok for fornærmelse mod statsmagten, efter at man den 17. og 18. februar havde ladet folketinget vedtage at der ikke skulde rejses sag mod nogen politiker, efter en forhandling der ikke gik ind paa et eneste af de punkter det kom an paa, men uden videre gik ud fra at de resultater som «kommissionen» er kommet til er i overensstemmelse med sandheden. At Galster har ret i de paastande han fremsætter: at regeringen mindst et par uger før den 9. april vidste at overfaldet vilde komme, og sørgede for paa alle punkter at umuliggjøre modstand ved at hjemsende det meste af forsvarsstyrken og udstede forbud til de soldater der var tilbage mod at skyde, og ved endnu den 8. april at blotte forterne for mandskab og sætte kanonerne ud af brug og sende luftforsvaret bort fra København, er noget som alle ved. Det er senere fra tysk side blevet oplyst, at angrebet efter al sandsynlighed ikke vilde være foretaget, hvis man ikke havde kunnet stole paa at det vilde forløp-

sættelsen modtog tildels høje ordner, blandt hvilke Ribbentrop staa først paa listen med Storkorset af Dannebrog med bryststjerne i diamanter, som han modtog den 1. oktober 1941.

Mange vil maaske mene at sagen er blevet for gammel, og at det bedste vilde være ikke at røre mere ved disse ubehagelige ting. Men herimod gør man paa den anden side gældende, at det er de samme mænd der fremdeles styrer landets affærer. Den nuværende statsminister erklærede sig under folketingsdebatten i et og alt enig med Alsing Andersen, og den nuværende forsvarsminister har ganske som sin forgænger gjort ting som kun kan forstås som forberedelse til et nyt forræderi. At lade det gamle upaataalt vil derfor blot være at skabe betingelserne for et nyt.

Harald Bergstedts mening er, at naar «menigmand lydiggretter sig efter sine øverste tillidsmænd, saa er han sagsløs». At føre skiber maa overlades til dem paa kommandobroen, og vi andre har blot at holde mund. Men her ligger netop grunden til at vi ikke kan have altfor stor medlidenhed med dem som blev ofret af politikerne, da det for dem gjaldt om at redde sig selv. I situationer som de vi oplevede under besættelsen er anden rangs dyder som lovlidighed og respekt for autoriteten ikke nok. I saadanne tider kræves mere af et menneske, nemlig et personligt standpunkt, som den enkelte maa tage ansvaret for, hvad der end sker. Det er muligt at der, som situationen dengang var, ikke var andet at gøre end at kapitulere. Men det undskylder ikke de politikere, som først gennem mange år havde gjort hvad de kunde for at bringe Danmark i denne tilstand af afhængighed, og

havde oplevet og personlig deltaget i, saa maa det danske folk i hvert fald kræve at faa sandheden at vide. Og det opnaas ikke ved at de anklagede politikere frikender sig selv. Naar Bergstedt uden at nogen vover at modsige ham kan sige til vore politikere: «Hele rigsdagen har I raget ind i et væv af løgn, saa rigsdagsmedlemmer en for en, privat, betegner rigsdagen som en løgnbule, der har gjort det til en lurvet beskæftigelse at være dansk politiker og nødt til at skrive under paa hvad man ved er vitterlig løgn, og enda til fordel for et andet parti!» (nemlig socialdemokratiet), — da synes det utænkeligt at en saadan udtalelse kan blive staaende uden at gendrives, og uden at den der har fremsat det kræves til regnskab for sine ord. Det er ikke nok at møde den med fornem tavshed.

Harald Bergstedts bog er med al sin navitet og sin beundring for de ledende personligheder et dokument som ikke lader sig ignorere, og som maa følges af en betryggende undersøgelse av de forhold den omtaler.

Johannes Hohlenberg.

FOLK OG LAND

Redaktør og utgiver:
JOHANNES KRINGLEBOTN

Ekspedisjon og kasse:
Postboks 3214, Oslo
Kierschowsgt. 5, Oslo
Telefon 37 76 96

Abonnementspriser:
Kr. 20.00 pr. år, kr. 10.00 pr. halvår. Sverige, Danmark: kr. 24.00 pr. år, kr. 12.00 pr. halvår. Utlandet for øvrig: kr. 28.00 pr. år, kr. 14.00 pr. halvår. I nøytralt omslag kr. 30.00 pr. år, kr. 15.00 pr. halvår.

Løssalgpris: 50 øre

Annonsepris:
32 øre pr. millimeter over en spalte.

Bruk postgironr. 16450
Sambandstrykkeriet
Oslo

Hvem har ansvaret

for at de militære flyvelser koster så mange gutter livet?

Hvem har ansvaret

for at Danmark ennå skummer fløten av flere nordiske agenturer?